

ДО 70-РІЧЧЯ ІОНА ІЗРАЇЛЕВИЧА ВІНОКУРА

4 липня 2000 р. виповнилося 70 років відомому вченому, одному з визначних спеціалістів у галузі слов'яно-руської археології І. С. Винокура — академіку АНВШ і Української академії історичних наук, доктору історичних наук, професору, заслуженому працівнику вищої школи України.

Іон Срулевич (Ізраїлевич) Винокур народився у смт Ружин Житомирської обл. у сім'ї робітника. У 1948 р., після закінчення середньої школи № 25 у м. Житомирі, він вступив на історичний факультет Чернівецького державного університету. Після закінчення університету у 1953 р. повертається до Житомира і обіймає посаду наукового співробітника обласного краєзнавчого музею. Від 1957 р. він працює у Чернівцях, де створює історичний музей університету і стає його завідувачем. У 1962 р. Іон Ізраїлевич захистив кандидатську дисертацію «Старожитності Східної Волині першої половини I тис. н. е.» у Ленінградському відділенні Інституту археології АН СРСР.

Від 1963 р. І. С. Винокур працює на історичному факультеті Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. У цьому вищому навчальному закладі ювіляр пройшов шлях від асистента до професора. У 1978 р. І. С. Винокур захистив докторську дисертацію «Історія та культура черняхівських племен лісостепового Дністро-Дніпровського межиріччя» в Інституті архе-

ології АН УРСР. Від 1980 р. — професор і одночасно продовжує завідувати кафедрою історії Східної Європи і археології. У 1981 р. йому присвоєно почесне звання — заслужений працівник вищої школи України.

Для І. С. Винокура притаманні широкі наукові інтереси. Вчений зосередився на дослідженні слов'янських і давньоруських старожитностей I — початку II тисячоліття н. е. у Середньому Подністров'ї, на Волино-Поділлі. Разом з цим він вивчає пам'ятки межі і перших століть нової ери, раннього залізного віку, доби міді і бронзи.

Одним із головних напрямів досліджень ювіляра стало вивчення старожитностей черняхівської культури лісостепового Дністро-Дніпровського межиріччя. Експедиційні дослідження проводилися ним упродовж десятиліть на черняхівських поселеннях (Пряжів, Слободище, Маркуші, Іванківці, Борівці, Киселів, Ружичанка, Бакота, Бернашівка та ін.), а також на черняхівських могильниках (Раковець-Чеснівський, Рідкодуби, Ружичанка, Устя та ін.). Археолог відкрив і дослідив черняхівські язичницькі капища з антропоморфними кам'яними ідолами (Ставчани, Бакота, Кременна та ін.), виявив аналогічні пам'ятки середини і другої половини I тис. н. е., створив історико-типологічну класифікацію слов'янської язичницької скульптури I тис. н. е., що завершується відомим Збручанським ідолом.

Важливе місце у польовій археологічній діяльності І. С. Винокура зайняли східнослов'янські пам'ятки V—VII ст. Він відкрив у Середньому Подніпров'ї слов'янські житлові комплекси V ст. н. е. (Бакота, Бернашівка, Устя та ін.) Разом із київськими колегами В. Д. Бараном, О. М. Приходнюком, Л. В. Вакуленко, А. Т. Сміленко та іншими І. С. Винокур сприяв заповненню хронологічної лакуни між старожитностями черняхівської культури Лісостепу і східнослов'янськими пам'ятками корчацько-празької та пеньківської культур. Стаціонарно разом з О. М. Приходнюком учений досліджував Городоцьке і Бакотинське східнослов'янські селища V—VIII ст. н. е. Чималу увагу ювіляр приділив вивченню давньоруських старожитностей, зокрема міст (Бакота, Кам'янець-Подільський, Ізяслав, Полонне, Губин та ін.).

Результати наукових досліджень І. С. Винокура опубліковані у низці авторських і колективних монографій: «Старожитності

Східної Волині першої половини I тис. н. е.» (Чернівці, 1960); «Історія та культура черняхівських племен» (К., 1972); «Давні слов'яни на Дністрі» (Ужгород, 1977); «Довідник з археології України: Хмельницька, Чернівецька, Закарпатська області» (К., 1984); «Історія лісостепового Подністров'я та Південного Побужжя. Від кам'яного віку до середньовіччя» (Київ; Одеса, 1985); «Нариси історії Поділля» (Хмельницький, 1990); «Буша. Історико-краєзнавчі нариси» (Хмельницький, 1991); «Бакота. Столиця давньоруського Пониззя» (Кам'янець-Подільський, 1994); «Слов'янські ювеліри Подністров'я» (Кам'янець-Подільський, 1997); «Черняхівська культура: витoki і доля» (Кам'янець-Подільський, 2000).

Учений опублікував низку підручників і наукових посібників для вищих навчальних закладів і шкіл: «Збирання і визначення археологічних пам'яток та методика їх використання в школі» (К., 1967); «Археологія України» (співавтор Д. Я. Телегін, К., 1994); «Історія Поділля та південно-східної Волині» (Кам'янець-Подільський, 1993); «Історія України» (Ч. 1, Кам'янець-Подільський, 1995); «Давня і середньовічна історія України» (К., 1996); «Історія України. 6—7 класи» (Кам'янець-Подільський, 1997); «Історія України. 7 клас» (Кам'янець-Подільський, 2000). Всі шість посібників і підручників видані у співавторстві з С. В. Трубочаніновим.

Всього І. С. Винокуром опубліковано близько 400 наукових і науково-популярних праць. Усі книги, брошури і численні статті вченого присвячені конкретно-історичному вивченню давньої історії племен, які населяли Правобережжя України в I тис. н. е. При загальній поліетнічній характеристиці черняхівської культури І. С. Винокур відстоює тезу стосовно приналежності черняхівських племен Лісостепу до ранньослов'янських, а також їх генетичного зв'язку з наступними східнослов'янськими старожитностями V—VII ст. н. е. Анти і південно-східна частина склавинів розглядаються в працях ученого як історичні попередники південно-західної групи східних слов'ян — предки українців.

Проблеми етногенезу слов'ян за матеріалами Лісостепу України були покладені в основу доповідей І. С. Винокура на міжнародних археологічних конгресах у Варшаві (1965), Празі (1966), Берліні (1970), Братиславі (1975), Софії (1980), Києві (1985), Новгороді (1996); на симпозиумах у Москві (1977), Рилі — Болгарія (1977), Пскові (1990), Любліні (1978, 1993), Кишиневі

(1991) та інших, де він здобув визнання в зарубіжних наукових колах, удостоєний почесної медалі «Другові університету ім. Марії Кюрі-Склодовської в Любліні».

Під час багаторічної дослідницької та викладацької роботи в університеті І. С. Винокур виховав групу вчених-археологів, що засвідчило появу археологічної школи. Серед учнів ювіляра доктори і кандидати наук, працівники дослідних установ, вищих навчальних закладів, музеїв.

Протягом 60—90-х рр. І. С. Винокур виступав організатором краєзнавчого руху на Волині і Поділлі. Під його керівництвом від 1965 по 2000 р. проведено 10 подільських історико-краєзнавчих конференцій, які привернули увагу широкої наукової громадськості. Опубліковані матеріали цих конференцій використовуються археологами та істориками України й зарубіжжя. Вчений входив до авторського колективу і редколегії видань «Історія міст і сіл УРСР. Хмельницька область» (К., 1971), фундаментальної книги «Репресоване краєзнавство (20—30-ті рр.)» (К., 1991). С. І. Винокур від 1991 р. — почесний член Всеукраїнської спілки краєзнавців. Він є членом наукових координаційних рад при Інституті археології НАН України та при Відділенні історії, філософії та права НАН України, членом правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, членом Спеціалізованої ради при Інституті археології НАН України по захисту докторських дисертацій, членом редколегій журналів «Археологія», «Краєзнавство» та цілої низки збірників і наукових праць з історії.

У 1997 р. С. І. Винокур обраний до складу Ради Українського національного комітету Міжнародної унії слов'янської археології, а також академіком АН вищої школи України, а від 1999 р. — академіком Української академії історичних наук.

На пошану ювіляра видана тематична збірка наукових праць «Давня і середньовічна історія України (Історико-археологічний збірник)». — Кам'янець-Подільський, 2000. — 360 с., а також «Бібліографічний покажчик (до 70-річчя від дня народження)». — Кам'янець-Подільський, 2000. — 80 с.

Іон Ізраїлевич Винокур перебуває у розквіті творчих сил. Він продовжує активно працювати як викладач вищого навчального закладу і науковець. Побажаємо йому доброго здоров'я, щастя, нових творчих звершень у розвитку археологічної науки і краєзнавства в Україні.

Одержано 12.06.2000